

Mit csináljunk a múltunkkal?

Eörsi István: *Versdokumentumok magyarázatokkal 1949–1956*

A közelmúltban a Liberális Kör vendége volt Salgótarjánban **Eörsi István** író, amelyen az ünnepi könyvhétre megjelent „Versdokumentumok magyarázatokkal 1949–1956” című munkáját mutatta be. Amint azt **Eörsi István** könyve előszavában is írta, a versdokumentum olyan elmeszülemény, amely verses formában, de költői hozam nélkül dokumentálja szerzőjének érzületét, gondolkodásmódját. Vállalja, hogy 1949 és 1956 között eleinte sztálinista, majd antisztálinista versdokumentumokat állított elő. Most szakítva a divattal, elhatározta, hogy a nyilvánosság előtt szembenéz velük.

– A címhez igazodunk, amely úgy szól: Mit kezdünk a múltunkkal? – kezdte **Eörsi István**. – Akinek van múltja, az tudja, hogy ezt a kérdést nem lehet egyszerűen megválaszolni. Úgy gondolom, meglehetősen egyedülálló ez a könyv. Kérdezhetnék tőlem, miért írtam meg? 1931-ben születtem, '45-ben már 14 éves, „felőtt” ember voltam, tudtam regisztrálni a történéseket. '45 után nagy várakozás volt ebben az országban: a legújabb időkben azt szokták mondani, hogy 1945 csak a gettólakók számára volt felszabadulás, de a magyar nép számára egy tragédia volt. En ezt nem így látom, s az akkori magyar irodalom képe sem ezt mutatja. '45-ben vége lett a háborúnak, földet osztottak Magyarországon, szétzúztak egy olyan államgépezetet, amely a legtöbb magyar lakos számára rossz volt. Kibontakozott az irodalom, ezt egy hihetetlen várakozás előzte meg. Kialakult a kommunista jellegű irodalom, minden társadalmi rétegben: Juhász Ferenc, Nagy László, a legnagyobb tehetségei annak a korszaknak. Egyszer csak rádöbent a magyar értelmiség, becsapták őket, hitükkel visszaéltek. Szégyenérzést ébresztett az írók legjobbjaiiban: „Biztatót

z ü m m ö g -
nőm dalban
nehéz már,
amikor rajt-
tam orbán
a szégyen”
– írta Nagy
László.

**Eörsi Ist-
ván** rámuta-
tott: 1952–
55 · között
tértek ész-
hez az ál-
l a m p o l-
gárok, ami-
kor a börtö-
nökből jöt-
tek ki az ár-
tatlanul le-
csukott em-
berek, rém-
séges törté-
neteket mesélve. Ez pedig a leg-
különbözőbb módon hatott az
emberekre, akiknek egy része
már '45-től karrierizmusból írta
ezeket a verseket. Akik viszont
őszinteségből írtak, azokon egy
jóvátételi vágy hatalmasodott el.

– Engem ez vitt el a forradalomhoz, mert jóvá akartam tenni. Be akartam bizonyítani, még a börtönbe kerülve is, hogy a kommunizmust is lehet tisztességesen csinálni. Így, utólag komikus a helyzet: egy kommunista börtönben tároltam a saját

kommunista hitemet. Szembesülök akkori önmagammal, hiszen 14 éves korom óta spirálfüzetek őriznek mindent, amit gondoltam és írtam. S ahogy nézegetem, látom, azt írtam: én őszinte voltam, és ezt hittem is. Most már látom, milyen felszínes érzésekből táplálkoztam ez az őszinteség. Vagy miféle

őszinteség az, amelyik megegyezik az ember érdekeivel? Ma az értelmiség azon része, aki akkor élt, úgy csinál, mintha nekik azokban a dolgokban nem lett volna részük. A másik része, aki a Kádárkorszakban nőtt fel, úgy csinál, mintha nem fogadta volna el azt a kort. Magyaror-

szágon én kétszer éltem meg elementáris kiábrándulást: az egyiket '56-ban, a másikat '89-ben. Az a megfigyelésem, hogy az ország történeti tudata hihetetlenül csonka, mert az emberek nem akarják magukra vállalni a valóság terhét. '56 után Kádár áruulás után hatalomra került, az értelmiség kompromisszumot kötve vele elfogadta őt. De egy nemzet nem tud kompromisszumokkal a háta mögött élni! Jön a fordulat '89 után, s mi azt mondjuk: egy bűnös,

áruló rendszert leváltottunk. Valójában pedig az történt, hogy az emberek ott álltak a saját múltjukkal, és megpróbálták ezeket a dolgokat valahogyan „elkenni”.

– Ezt a könyvet megírni nekem olyan volt, mint lenyelni egy békát. Egyrészt heteken át olvastattam ezeket a versdokumentumokat, megpróbáltam beleélni magam: ez valóban én voltam, valóban így gondoltam? Elhatároztam, hogy megjelentetem, legszörnyűbb verseimet is belevetem, közben megpróbálom a kort is feltárni, a saját személyemet is „megvizsgálni”: vajon az az ember, aki ezeket a verseket írta, tényleg azonos velem? '92-ben sikerült az ország első „hazaárulójává” előlépnem, egy német adónak adott interjú nyomán, sőt azt is rámsütötték, hogy én vagyok az egyetlen, aki ilyen verseket írt. Nos, én „kurkásztam”, sok mindent találtam, de nem tettem bele mindent. Ezzel a könyvvel szeretném felébreszteni az emberek igényét arra, hogy lehetőleg minél kevesebb öncsalással ússzuk meg az életünket, s ez nem csak a nagypolitikára értendő. Könyvem mögött az a szándék húzódott meg, hogy próbáljunk a saját életünkben egy organikus folyamatot megőrizni tévedéseinkkel együtt, de vonjuk le a konzekvenciákat.

Hogy ez a könyv milyen lesz, nem tudom. Ha nem elég jó, akkor azért nem, mert nem voltam elég könyörtelen önmagamhoz, mert nem mutattam ki elég sokszor, hogy közvetlen érdekek hogyan játszottak közre későbbi észhez térésemben.

